

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2015. október 12.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

2015. október 12. 8:00

I. SZÖVEGÉRTÉS

Időtartam: 60 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

Fontos tudnivalók

Válaszait gondos mérlegelés után írja le! Egyértelműen és szabatosan fogalmazzon! Ha javít, egyértelműen tegye!

Ügyeljen a helyesírásra! Ha bizonytalan, használjon helyesírási szótárt!

Eredményes munkát kívánunk!

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

Egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő szövegrészlet számát.

Bárdos József: Párválasztás a tündérmesében

(1) Mindegy, hogy irodalomelméleti, néprajzos, meseelemzői, mítoszkatatói vagy pszichológusi szemmel tekintünk a klasszikus tündérmesékre, mindenképpen olyan szövegeknek látszanak, amelyek az ember és az emberi élet lényegéről beszélnek. Ebben a tekintetben, mondhatni, egyetértés van a legkülönbözőbb irányból érkező kutatók között. Bettelheim így fogalmaz: „*A sok évszázados – ha nem évezredes – szájhagyomány a meséket addig finomította, míg egyaránt alkalmassá váltak nyilvánvaló és rejtett jelentések közlésére – egyaránt tudtak szólni az emberi személyiség különféle belső rétegeihez, és éppúgy beférköztek a pallérozatlan gyermeki észjárásba, mint a felnőtt árnyalt gondolkodásába.*”¹ A mesék a legkülönbözőbb élethelyzetek, problémák megjelenítői, életmodellek hordozói, az embert körülvevő világ művészi megjelenítői, s ebben a mivoltukban az emberi megismerés egyik – a kisgyermekkorban szinte egyetlen – lehetőségét nyújtják.

(2) Ehhez azt tenném hozzá, hogy a mesében átélt események valamiképpen személyes élettapasztalattá válnak. Beépülnek az emlékezetbe (mindenekelőtt az érzelmi emlékezetbe), és amikor azután a saját valóságos életünkben a meseiekhez hasonló helyzetbe, hasonló döntési szituációba kerülünk, ezek az emlékek (akár öntudatlanul is) befolyásolják cselekedeteinket, döntéseinket. Ez összefügg a klasszikus népmesék több ezer éves múltjával, szimbólumainak mély pszichológiai beágyazottságával.

(3) Ha föltennénk a kérdést, miről is szólnak a tündérmesék, a válaszok kimeríthetetlen sokaságával találnánk szemben magunkat. Ám, ha megpróbálunk a mesék eredete, történeti emlékezete felé tapogatózni, szinte a megvilágosodás erejével tárul föl a viszonylag egyszerű, egyértelmű felelet. Igaza van a mesekutató Proppnak, a tündérmesék (ő a varázsmesék kifejezést használja e mesetípusra) strukturális szempontból „*akár egyetlen mese variánsainak is tekinthetők*”. A kérdésre tehát egyetlen mondattal megadhatni a választ: a tündérmesék a felnőtté válásról szólnak. Ha megkérdeznénk, mit is jelent konkrétan a felnőtté válás a tündérmesében, kiderül, ez a párválasztást, a házasságot jelenti. A tündérmese utolsó mozzanata (Propp kifejezését használva), hogy „*a hős megházasodik és trónra lép*” vagy valami, ezzel egyenértékű esemény.²

(4) Való igaz, a tündérmesékben a férfi hősök sokszor megmentik a királykisasszonyokat a sárkányoktól, hogy visszahozzák őket az alsó (esetleg a felső) világból, hogy a legnehezebb próbatételeket is teljesítik értük. Sokan úgy gondolják, hogy a tündérmesék mindig a férfiakról szólnak, s azt mondják, a tündérmesék a nőt valamiféle jutalomtárgynak mutatják. Amelyet elrabolnak, és amelyet visszaszereznek. Amelyet odaígérnek, és oda is ajándékoznak a férfi hősnek a mese végén. A királyfit pedig olyannak mutatják e mesék, akinek a számára igazán nem is érdekes, kit ment meg: a lényeg a sárkány legyőzésén van, ami utána következik, az már csak afféle levezető játék, az előző mozzanatban benne foglalt következmény. Ezért van aztán, hogy a XX. századi nőjogi mozgalmak támadták a tündérmesét. Egy képviselőjük, Kolbenschlag³ így fogalmazza meg véleményét: „*Ekképp a*

---

¹ Bettelheim, Bruno: *A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek*. Ford.: Kúnos L. Bp., Gondolat, 1988.

² Propp, V. J.: *A mese morfológiája*. Bp., Osiris, 1995.

³ Madonna Kolbenschlag: *Búcsúcsók Csipkerózsikának*. Csokonai Kiadó, Debrecen, 1999.

jelentés egyetemes szintjén Csipkerózsika leginkább a passzivitás jelképe, tágabb értelemben a nők lelki-szellemi helyzetének metaforája – el van vágva az önmegvalósítástól és az etikai képességtől egy férfiak irányította környezetben.”

(5) Ám tévedés azt gondolni, hogy a tündérmese nem tud ennél sokkal többet a barátságról, a szerelemről, a párválasztásról, a házasságról. És egyáltalán nem igaz, hogy csak azokat az úgynevezett hagyományos férfi-nő szerepeket mutatja, amelyekben a férfi cselekszik, a nő pedig nem tesz mást, mint megvárja, hogy eljőjön érte a királyfi.

(6) Annál kevésbé valószínű ez, mert az antropológiai kutatások, illetve a mítosz- és meseelemzések azt mutatják, hogy a hatalom (legalábbis a királyi) öröklődésének (a mesékben megőrződött) nagyon ősi módja nem a fiú-, hanem a leányági út volt. A királyi (törzsi, csoportbeli, családi) hatalom új birtokosa az a csoporton kívülről érkező férfi lett, aki a király lányának kezét el tudta nyerni. Ehhez speciális próbák kiállításával bizonyítania kellett alkalmasságát. Propp meggyőzően fogalmazza meg, miért lehet egyes mesékben a királykisasszony a nehéz feladatok kiszabója, más történetekben pedig a próbatételekben a hős segítője: *„A cárkisasszony helyzete kettős. Mint apja leánya gyűlöli a vőlegényt, aki apja halálának okozója. A trón átadójaként azonban teljesítenie kell »hazafias« kötelességét: vőlegénye oldalán apja ellen kell fordulnia.”* Mindebből jól látható, hogy a nő mennyire döntő szerepet játszik a mesei párválasztásban. Igaz, ennek a szerepnek sokféle formája lehetséges.

(7) Nézzük meg a *Rózsa vitéz* című tündérmesét. Ebben a mesében férfi a hős, Rózsa vitéz, aki valahol a hetedik havasban talál üresen egy szép palotát. De alighogy megtelepedne benne, megjelennek az óriások, és összeaprítják *„mint a torzsát”*⁴, és kihányják az ablakon. Ám amikor elmennek reggel az óriások, előkészít egy lányfejű kígyó, Rózsa testét összerakja, *„élő-haló vízzel”* életre támasztja. Amitől hősünk (mellesleg) hétszerte szebbé és erősebbé válik.

(8) A férfi mesehős meghal tehát mindjárt az ellenféllel való első összecsapásban. És – ahogy a mesékben mondani szokták – *„aludna is, míg a világ és még két nap”*, csak a lányfejű kígyónak köszönheti, hogy ez az álom nem tart örökké. Csak így tehet próbát másodszor, harmadszor, majd negyedszer is az óriások ellen, míg végül győzedelmeskedik.

(9) Látható, hogy Rózsa vitéz éppen attól lesz szebb és erősebb, hogy a lányfejű kígyó kiválasztotta (és újra és újra kiválasztja) őt (amitől újra és újra még szebbé és még erősebbé válik). De az óriások legyőzéséhez még valamire szüksége van. Nem lehet véletlen, hogy akkor ér el sikert, amikor már nemcsak önmagáért, de a lányért is harcol. A harmadik vereség után új életre támad, és a kígyóbőrt levedlő lány ekkor meséli el neki történetét. Azt, hogy az óriások elfoglalták az apja birodalmát, megölték az apját, és ő is csak úgy tudott megmenekülni, hogy egy *„kuruzsos dajkája”* kígyóbőrbe búvólta. Arra kéri Rózsa vitézt, hogy álljon bosszút apjáért és érte az óriásokon. A hős válasza ez: *„Te az életemet háromszor mentéd meg, szépséges királykisasszony, hanem ha megsegít a jó Isten, adósod nem maradok. Míg a világ és két nap, el nem hagylak téged.”*

(10) Rózsa vitéz tehát negyedszerre már elsősorban a lányért indul harcba. És győz. Mert – mondja a mese – az élet küzdelmeiben akkor van esélyünk a győzelemre, ha tudjuk, miért cselekszünk. Ha már nemcsak önmagunkért, de valaki másért (másokért is) vállaljuk a küzdelmet. De az is látható, hogy a férfi hős párválasztása ebben a történetben nem több

⁴ torzsa: növényrész, pl. a káposztafej torzsája

annál, mint hogy elfogadja a lány választását. Az is nagyon tanulságos, hogy a lányfejű kígyó kitart választása mellett. Bár erről a mese nem beszél, nyilván megörült Rózsa vitéz érkezésének. De hogy az vereséget szenvedett (az óriások „összeaprították”, „kihányták az ablakon”), a lány csalódásában akár úgy is dönthetne, hogy valaki mást keres (választ, vár) helyette. De nem így történik. Mert kiválasztotta magának Rózsa vitézt. Tudja (érzi), hogy csak ő lehet a párja. És új életre támasztja. És akkor sem fordul másfelé, amikor a férfi másodszor és harmadszor is vereséget szenved. Tudja, Rózsa vitéznek szüksége van erre a bizalomra.

(11) A kígyóbőr, amely az óriások világa, hatalma ellen védte, amely egy másféle létállapotban tartotta a lányt, lefoszlik róla. Így kell lennie. A világ ellen valamennyien „kígyóbőrbe” öltözünk, elrejtjük valódi énünket, igyekszünk megóvni személyiségünket a külső, negatív hatásoktól. A mese arról beszél, hogy ez rendjén is van mindaddig, amíg el nem jön az, akit a párunknak szeretnénk. Akkor le kell vetkőznünk ezt a védőpajzsot. Ez nagyon is kockázatos dolog. Vajon mi lenne a lányfejű kígyóval, ha Rózsa vitéz mégis tévedésnek bizonyulna? De ezt a kockázatot vállalnia kell. Aki nem képes megnyílni választottja előtt, az nem is fogja tudni elnyerni annak szerelmét. Nem véletlen, hogy Rózsa vitéz is éppen a mesének ennél a mozzanatánál mondja ki: „*Legyen tied az életem s egészen magam!*”

Forrás: Könyv és Nevelés. XIV. évfolyam, 2012/1. szám.

http://olvasas.opkm.hu/portal/felso_menusor/konyv_es_neveles/parvalasztas_a_tundermeseben. A feladathoz igazított szöveg.

1. A szerző szerint többféle tudományág foglalkozik a mesével. A szöveg 1. bekezdése alapján egészítse ki az alábbi állítást!

A legkülönbözőbb irányból érkező kutatók egyetértenek abban, hogy _____

1 pont	
--------	--

2. Adja meg a következő szavak, kifejezések szövegbeli jelentését! (1, 2, 4, 9)

a) pallérozatlan észjárás: _____

1 pont	
--------	--

b) pszichológiai beágyazottság: _____

1 pont	
--------	--

c) próbatétel: _____

1 pont	
--------	--

d) kuruzsos dajka: _____

1 pont	
--------	--

3. Nevezze meg a szöveg 4. és 5. bekezdése közötti tartalmi-logikai viszonyt, és lényegre törően indokolja választát!

a) a tartalmi-logikai viszony megnevezése: _____

1 pont

b) indoklás: _____

2 pont

4. A példaként szereplő *Rózsa vitéz* című mese teljes történetéből idézünk. Húzza alá, mely cselekményelemekre NEM utal Bárdos József szövege!

- a) Rózsa vitéz útjában talál egy palotát.
- b) Rózsa vitéz két bátyjától elválik a hármas útnál.
- c) A királylány Rózsa vitéznek ajándékozta az élet vizét.
- d) Az óriások anyja megöli Rózsa vitéz bátyjait.
- e) A leányfejű kígyóról leválik a kígyóbőr.
- f) Rózsa vitéz elhagyja a királylányt, hogy bátyjait megtalálja.

4 pont

5. A szöveg szerzője három különböző tanulmányból idéz. Mit jelentenek az idézett szövegek aláhúzott kifejezései? Válaszai 2-2 érdemi elemet tartalmazzanak!a) „*A sok évszázados – ha nem évezredes – szájhagyomány...*” (Bettelheim) (1)

---

2 pont

b) A varázsmesék szerkezetüket tekintve „*akár egyetlen mese variánsainak is tekinthetők*”. (Propp) (3)

---

2 pont

c) „...*Csipkerózsika leginkább a passzivitás jelképe...*” (Kolbenschlag) (4)

---

2 pont	
--------	--

6. Miért csak a negyedik összecsapásban győzi le az óriásokat Rózsa vitéz? Válaszát 2 érdemi megállapításra alapozza! (9, 10)

---

2 pont	
--------	--

7. Írja a megállapítások mellé a megfelelő I (igaz) vagy H (hamis) betűjelet!

Megállapítás	I	H
a) A házasulandó mesehősnek más törzsből/csoportból/országból kell feleséget hoznia/férjet választania.		
b) A tündérmese és a varázsmese két külön mesetípus.		
c) A tündérmesék a felnőtté válásról szólnak.		
d) A <i>Rózsa vitéz</i> ben a dajka az óriások segítőtársa.		
e) Rózsa vitéz az élet vizének megszerzéséért indul útnak.		
f) A szövegben idézett mese hősnője királylány és segítőtárs egyszerre.		

6 pont	
--------	--

8. Egy néprajzkutató, mesegyűjtő idézi, mit mond a hallgatóság, ha a mesemondó elrontja a tündérmesét: „Nem úgy van a! Hát nem emlékszik rá? Most annak meg ennek kell jönni.”

Az olvasott szöveg alapján mit hiányolhatott a meséből a hallgatóság? Válasza 2 érdemi közlést tartalmazzon!

---

2 pont	
--------	--

9. Jellemezze a szöveg címének szerepét! Vegye figyelembe, hogy a szöveg a Könyv és Nevelés című folyóiratban jelent meg! Válasza 3 érdemi közlést tartalmazzon!

---

3 pont	
--------	--

10. Értelmezze a kígyóbőr történetbeli szerepét és általános érvényű, lélektani funkcióját! Válasza 2-2 érdemi elemet tartalmazzon! (7, 9, 11)

a) történetbeli funkció: _____

---

2 pont	
--------	--

b) lélektani funkció: _____

---

2 pont	
--------	--

11. A szöveg szerint „a mesék a legkülönbözőbb élethelyzetek, problémák megjelenítői, életmodellek hordozói”. Értelmezze a megállapítás alapján a *bizalom* szerepét az ember életében! Gondolatait – a szöveg alapján – 3-4 összefüggő mondatban fogalmazza meg! (9, 10, 11)

---

5 pont	
--------	--

40 pont	
---------	--

	maximális pontszám	elért pontszám
I. Szövegértés	40	

---

javító tanár

Dátum: .....

	elért pontszám egész számra kerekítve	programba beírt egész pontszám
I. Szövegértés		

---

javító tanár

---

jegyző

Dátum: ..... Dátum: .....

Megjegyzések:

1. Ha a vizsgázó a II. írásbeli összetevő megoldását elkezdte, akkor ez a táblázat és az aláírási rész üresen marad!
2. Ha a vizsga az I. összetevő teljesítése közben megszakad, illetve nem folytatódik a II. összetevővel, akkor ez a táblázat és az aláírási rész kitöltendő!

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2015. október 12.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

2015. október 12. 8:00

II. SZÖVEGALKOTÁS

Időtartam: 180 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

Fontos tudnivalók

Válasszon ki és oldjon meg egy feladatot! Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, és adjon számot ismereteiről is.

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan.

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól. A szövegbe is jegyzetelhet.

Fogalmazása 500–1500 szó (kb. 3–8 oldal) terjedelmű legyen.

Eredményes munkát kívánunk!

Érvelés

„Tájéleírás nemcsak regényekben fordul elő, hiszen létezik jelentős tájleíró költészet is, sőt olykor színpadi művekben is elhangzik egy-egy tájfestő monológ, de csak a regénybeli tájleírások értelmét és jogosultságát szokták a naiv olvasók megkérdőjelezni. [...] Abszurd volna azt állítani, hogy egy vers amúgy érdekes volna, csak a hosszadalmas leírások unalmassá teszik. Márpedig regények kapcsán gyakran hallunk effélet. [...] A regények tájleírásait gyakran átlapozzák az olvasók, némelyek még dicsekszenek is ezzel.”

Forrás: Márton László: *A tájleírás.* http://magyamarancs.hu/publicisztika/irodalmi_szoszedet_a_tajleiras-53192

Márton László szerint a naiv olvasók megkérdőjelezzik a regénybeli tájleírások értelmét. Ön szerint miért veszteség a tájleíró részek átlapozása, és vajon mit nyerhet a 'naiv' olvasó' ezzel? Fejtse ki álláspontját a jelzett regényolvasási módról! Érvelésében hivatkozzon legalább 2-3, véleményét alátámasztó regényre, regényrészletre!

VAGY

Egy mű értelmezése

Mészöly Miklós novellájának címe sajátos műfajmegjelöléssel él. Értelmezze a művet! Fejtse ki, mennyiben igazolja a szöveg a jelentés műfajának említésével sugalmazott tárgyilagosságot, személytelenséget!

Jelentés öt egérről

December huszadikán költöztek be az egerek a kamrába, szám szerint öten, két nőtény és három hím. A kopasz vadszőlőn kapaszkodtak föl a második emeletig, az indák odáig felnyúltak. Mint valami izomrostpreparáció, olyan volt a fal, s ez a hálózat volt az egyetlen biztos út a pincétől a kamraablakig.

Vándorlásuknak nem volt különösebb oka, csupán a megszokott. Az élelemhiány, a mindennapos szénlapátolás robaja, s hogy nem akadt üreg, ahová behúzódhattak volna. Ösztöneikben az rögződött, hogy a védett üregekben egyúttal jóllakottak is.

A pince cementes volt, sehol egy rés. Nyáron faládák álltak az egyik sarokban, de ezek eltűntek ősszel. Maradt a szén. Ha lapátoltak belőle, a villanyt is felgyújtották, s ez ideges futkosásra készítette őket. Csak a szendarabok között bújhattak el. A szén viszont porlott – az egyetlen, ami mállott a pincében –, s a legváratlanabb pillanatban zúdult rájuk a fekete lavina. Sok így pusztult el közülük, de hogy hányan, azt soha nem érzékelték, csak azt, hogy ők még élnek. Legtöbbjük az éhségtől hullott el. De ezeknek a pusztulását sem érzékelték másképp, mint azokét, amelyeket a szén temetett be, s így meg se szagolhatták őket döglötten. Közömbösen surrantak el mellettük.

Egy nap megerősödött a hideg, s jeges hó fúvódott a pincébe, belepte a szénhalom réseit. Ha ráléptek a fehér porra, besüppedt alattuk; ha meg felolvadt a testüktől, a nedvességet érezték iszonyúnak a hasaljukon. Ez nemcsak a futkosást, de a rejtőzést is fáradságossá tette. S a villany is élesebben világított a hótól. Mintha csak egymást akarták volna kiegészíteni, a hó és a szén.

Huszadikán éjszaka az egyik hím odarohant a deszkajárókához, végigszaladt rajta az udvari ablakig, majd ismét visszafutott a pincébe, és ott cikázott nyugtalanul. Hamarosan a társai is nyomába szegődtek. Percekig rohangáltak így, fel és alá, mindig ugyanazon a szakaszon, és mindig ugyanott torpanva meg, mintha kényszerítő, áldozati feladatot hajtának végre. És semmi hangot nem hallattak közben. Aztán újra a deszkánál teremtek. Felkúsztak a szellőző vasrácsára, és megindultak fölfelé a végtelennek tetsző falon. Mindez pillanatok alatt történt. Ellenállhatatlanul mászniok kellett, noha semmi szagot nem éreztek; sőt, a fal még a pincénél is vigasztalanabb volt. A feketére aszott bogyók a legkisebb érintésre zörögve hullottak le; és sose tudták: ők okozták a zajt vagy valami más? De csak annál konokabban törtek előre. Az a tény, hogy más körülmények közé kerültek, megkétszerezte kitartásukat, hogy ezektől az új körülményektől minél előbb megszabaduljanak.

Közben akadt egy meglepetésszerű pillanat. Túl az első emeleten, egy kipúposodó malterréteg mentén, keskeny rés állta útjukat. Lábcskáikkal azonnal körbetapogatták belülről. Igazi üreg volt. Megnyugodva fűrták be magukat az alján felgyűlt porba, s itt töltötték az éjszakát. E biztos fedezék birtokában a vadszőlős falat is másképpen érezték másnap. A fekete bogyókból egész halomnyit hordtak be az üregbe, s tüéles fogukkal apróra morzsolták. Ettek is belőle, de éhségüket inkább a rágszáló mozdulat enyhítette. A mélyedést, amit testükkel vájtak, széttördelt levéllel bélelték ki. Ez a munka késő délelőttig eltartott. Délfelé a szüntelen kapirgálástól az üreg fala meglazult, s az egész malterlebernyeg lezuhant az udvarra két társukkal együtt. Mindketten egy nagyobb malterdarabba kapaszkodtak bele,

előbb csak óvatosságból, aztán már ijedtükben, mint az egyetlen valamibe, amihez a biztonság friss emléke fűződött. Lent a mélyben betemetődtek a hóba; s fönt így maradtak öten.

Vaksin hunyorogtak, a téli nap vakít. Üreg nélkül a vadszőlős fal ismét borzalmasnak tetszett. Sokáig mozdulni se mertek, Majd később egy kis maradék peremen tovább rágsálták a levéltörmeléket; de hamar rájöttek, hogy nincs mit kibélelni vele, s akkor újra elfogta őket a kínzó sürgetés, hogy útra keljenek. Előre, és semmiképp se vissza.

Ekkor érkeztek el a kamraablakig. Már négy-öt méter távolságból megéreztek, hogy nyitva van, s ettől új erőre kaptak. Csak addig kell kitartani most már – s akkor valami egészen más kezdődik.

Egészen más.

A kamra kicsi volt. Falait mennyezetig polc borította, a két szemközti állványt vasrúd kötötte össze, néhány kolbász, sonkavég, finom sókristállyal erezett szalonna lógott le róla. Egy kis asztalkán ételmaradék. Alatta hullámpapír doboz, tele rongyokkal letakart krumplival. Az ablak üvege kék volt, s ugyanilyen kék az ajtó ablakszeme is. Ez a derengő félhomály különösen nyugtatólag hatott rájuk.

Az egyik polc mellett szokatlan formájú láda hevert; talán, hogy fel lehessen rá állni. Mindenesetre volt egy elkülönített rekesze is, olyan, mint egy fiók, de ezt csak napok múlva fedezték fel. Addig a polcok sarkaiban töltötték az éjszakát. A sok zug közül egyelőre nem tudtak választani, váltogatták a helyüket; úgy érezték, mindegyik egyformán alkalmas, hogy birtokba vegyék. A bőséges táplálkozás nemcsak az állandóság érzésével párosult bennük, hanem hanyag otthoniassággal is. Szinte tobzódtak a bizonytalanságban, hogy bármelyik zugban megaludhatnak. S ugyanakkor az önállóságuk is megnövekedett. A pincében folyton egymás mozdulatát lesték, most mindegyiküknek megvolt a maga külön útja; sőt, külön hangja is. Hol tompábban, hol élesebben kis füttyöket keverték cincogásukba, ami leginkább lágy trillázáshoz hasonlított. Máskor meg halk horkantást, csettintést vegyítettek bele, de olyan technikával, hogy mind az ötüket meg lehetett különböztetni. Mintha minden veszély megszűnt volna, ezt sugallta a kék félhomály. Az ajtó ritkán nyílt ki, és akkor is zörejek előzték meg. És nem zúdult le se fehér, se fekete por.

Jelenlétüket egy elmozdított befőttesüveg árulta el: zörgésre száradt morzsalék hullott le róla.

A fölfedezés után a házaspár gyorsan becsukta a kamra ajtaját. A padló reccsenései azonban sejtették, hogy nem távoztak messze, rövideken ismét be fognak nyitni, és néma mozdulatlansággal várják a kétségtelen bizonyosságot, az apró neszeket, a lelepleződést, ami indokoltá teszi az óvatosságot. És jogossá a védekezést. De semmi nesz nem hallatszott. Erre késpengével végigkocogtatták az üvegeket. Megrugdalták a polcok alját. A papíralátéteket zizegették. Ez sem hozott eredményt. Viszont kiderült, hogy nem egy egér garázdálkodik, hanem több, esetleg egy család. Egy családnyi egér pedig már olyan mértékű tenyészés, ami undorít. S undorodva továbbfolytatták a csapkodást, és még szélesebbre tárták az ablakot: ha kimenekülnek, egyelőre elhárították a veszélyt – aztán majd kigondolnak valamit.

De egér ezúttal sem mutatkozott. Szorongva lapultak szanaszét, mind az öten másutt, holott legszívesebben együtt kuporogtak volna, egymás hasa alá dugva fejüket. Végül két csattanás hallatszott: az ajtót is, ablakot is rájuk csukták.

Kis idő múlva halk, egyforma cincogással jelt adtak egymásnak, és a legfelső polcon összepréselődtek, akkora helyen, mint két gyufáskatulya. Nem is mozdultak addig, míg újra nem nyílt az ajtó. Akkor érthetetlen sietséggel átfutottak egy másik sarokba, s lábuk alatt megzörrent a papír. Ezt a neszt már jól lehetett hallani. Egy pillanatra újra szóba került, hogy talán mégis próbálják kihajtani őket, de letettek róla. Most már a fogó mellett döntöttek. Egy féldióval feltámasztott virágcserepet állítottak az asztalra, majd minden föllelhető élelmiszert letakartak üveggel. S ami a vasrúdon lógott, zsineg helyett vékony drótra fűzték fel.

Aztán csöndben maradt a kamra egész másnapig. És a csönd ismét bizakodóvá tette őket. Járták külön útjaikat, füttyögtek, s még jobban is érezték magukat, mint eddig: az ablak csukva volt, nem volt annyira hideg. Jóllakottságukban az sem tűnt fel rögtön, hogy minden ehetőt üveg borít. Megelégedtek a papírrágcsálással, a rágcsálás enyhíti a szomjat. A féldiót csupán megérintette egyikük, mire a cserép lekoppant, de lomhán. A hasas nőstény egyszerűen nem értette, hová tűnt olyan gyorsan a dió.

Másnap újra kezdődött a csapkodás; a kamra ablakára dróthálót szegtek föl.

De előbb megvizsgálták a virágcserépet. Óvatosan fölemelték egy alája csúsztatott papondeklivel, és kivitték a vécére. Csalódást okozott. De még így üresen is gyanút keltő volt. Mintha lett volna benne egér, csak éppen már nincs. Megszökött volna? Nevetséges. Mégsem lehetett nevetni rajta. Furcsa tartózkodással helyezték vissza az asztalra, mint egy fertőzött csészét, amit bár kimostak – mégsem lehet tudni.

A drótháló felszerelése sokáig eltartott. A hely is szűk volt, az ajtót se hagyhatták nyitva, nehogy kiszökjenek az egerek az előszobába. A szögecsék folyton lepotyogtak a földre. A könyvek, a csukló minduntalan beleütődött az ablakfába. A drótháló szegélye, mint a tű, szúrt, s behasított a köröm alá, szopogatni kellett a kibuggyanó vért. De kárpótolt a gondolat, hogy a háló tökéletes megoldás lesz. A kamra szabadon szellőzhet, s még egy bogár sem hatolhat be. És egy egér sem távozhat már. Csak mielőbb vége legyen a hajszának, aztán már nem kerülhet sor ilyesmire. Gyorsan és végérvényesen. Tulajdonképpen így humánus. Addig már takarítani sem érdemes, majd utána. Utána rend lesz és tisztaság. Iszonyú, hogy mindenütt ott a nyomuk; ahol nem is látszik, ott is a piszkukat sejteni. És a bűz. A takarításszag olyan, mint a tiszta lelkiismeret.

Az egereket megviselte az órákig tartó zaklatás. Csak sötétedés után merészkedtek elő. A zugok, ahol bújtak, már sokkal kevésbé látszottak biztonságosnak. Tétován az ablakot is körbejárták. A háló meglepte őket. Érezték az éles levegőt, mégsem lehetett áttörni rajta. Nem mintha menekülni akartak volna, de kitapasztalhatták, hogy arra nem vezet többé út. Talán másfelé.

A két hasas nőstény éhezett meg legelőbb, de csak morzsányi törmelékot találtak. A cseréppel ugyanúgy jártak, mint előző nap: a dió eltűnt, mielőtt ehettek volna belőle. Üregre vágytak, egészen kicsi üregre, s egyre inkább fölhagytak az egyéni futkosással.

A hím ekkor fedezte föl a szokatlan formájú láda fiókrekesztét. És ez egyszerre lázba hozta őket. Még ösztöneik találékonyságát is meghaladta, hogy mért jobb ez, mint minden eddigi üreg. Jobb volt. S a kinti világból tekervényes folyosójárat vezetett hozzá. Azonnal megkezdték a kibélelését. Tépték és hordták a papírszeleteket, a rongyszálakat, melyeket a krumpliládjában találtak. Három napig tartott a fészek elkészítése, s ebben a három napban alig zavarták őket. De nem is nagyon hallották a neszeket a fiókrekesz mélyén. Biztos fedezék volt, téli, nagy alvásokra való.

Az üreg legbelsejébe a két nőstény fészkelte be magát. Egyre nehezebbükre esett a mozgás. Aludtak, kóvályogtak, majd újra elaludtak. A jóleső melegben a legkisebb morzsa is kielégítette őket. A cserépet azonban mindennap meglátogatták, makacsul bizakodtak, hogy egyszer mégis megkaparintják a diót. Mivel soha nem tudtak a közelébe férközni, egy idő múlva egyetlen tárgya lett érdeklődésüknek, óriásinak sejtették és kimeríthetetlennek. Ha ezt a fészekbe cipelhetnék, talán ki se bújnának tavaszig. De azért már az öreg hím is a kényelmesebb utat választotta, hogy megközelítse: az asztal lábán már nem tudott fölkapaszkodni, visszacsúszott a gyöngeségtől. Ettől egyszer váratlan őrjöngés vett erőt rajta. Cincogásával úgy fellármázta társait, hogy végül mind fölvészorogtak az ablakperemre, és vadul kaparták a hálót. Megfeledkezve a fészekről, eszeveszetten ki akartak törni. Majd váratlanul ismét elcsöndesedtek és visszavonultak. Csak a legkisebb nem. A futkosás ingere nem akart elcsitulni benne, egyenesen a cseréphez rohant, és belekapott a fél dióba. A dió földre repült, ő meg a cserép alatt maradt. Egész éjszaka ott hevert az asztalon a dió, veszély

nélkül ehettek volna belőle, de társai nem mozdultak ki reggelig. Akkor pedig már késő volt, a cserépet kivitték a vécére, dióstul. Az egérkölyök döglötten hullott ki belőle. Ráhúzták a vizet. Még akkora sem volt, mint egy spulni cérna.

Ez az elképesztő kicsiség szülte a gondolatot, hogy más eljárást kell alkalmazni. Végre is, ki tudja, hány van belőlük? S ha mind ilyen apró? Mindet külön várják ki, míg a cserép alá kerül? Ha nagyobb lett volna, talán nem is gondolnak a kénrúdra. A nagy test valahogy megfoghatóbb eredmény. Zsákmány, ami terítékre kerül. Így csak légycsapkodás, nincs vége-hossza. Egyszerre az invázió rémével fenyegetett ez a kicsiség. S hátha még kisebbek is vannak?

A mérég megbízhatatlan, hozzá se nyúlnak többnyire. A kénfüst viszont alapos és gyors. Kár, hogy eddig nem jutott eszükbe. Hogy biztos legyen a hatás, egyszerre két rudat gyújtottak meg a cserép tetején. Aztán kihordtak minden ételmezt, és eltömítették az ajtót.

Az egerek sokáig nem éreztek semmit, a fészekbe nehezen szivárgott be a füst. Mikor orrukba hatolt a csípősség, ösztönösen egymáshoz dugták a fejüket. Így várokoztak. Pár perc múlva aztán vakon kirohantak az elbarikádózott járaton – csak az egyik nőstény nem mozdult. De az se ijedségből vagy ravaszságból; csupán kimerültebb volt, mint a többi. A huszonegyedik napja felé közeledett, míg a másik nőstény csak a tizenötödik napja körül tartott.

Három társa kint különös változáson ment át. Először száguldva köröztek a láda körül, majd felkapaszkodtak az asztalra, sorba mindegyik polcra, egész a legfelsőig, és mindenütt körözve keresték a fészek bejáratát. Ez a körözés lett minden tudományuk. És egyre féktelenebb erőt éreztek magukban. Ha egymáshoz ütköztek, azonnal haraptak, és nem engedték ki foguk közül a másikat, összegubancolódva köröztek tovább. Aztán hirtelen, majdnem egyszerre bágyadtak el. Ahol utolérte őket a bágyadás, reszkető fejjel eldőltek, és egyre hosszabbra kezdtek nyúlni. Valószínűtlenül hosszúra nyúltak. Majd gyors rángásokkal leestek a polcra mind a hárman.

Nemsokára kinyílt az ajtó. A türelmetlenség, hogy mi lehet az eredmény, minden hasonló esetben sürget. A ritkuló füstben mindjárt szembetűnt a három hulla. A bejárat mellől azonnal felkapartak kettőt, de a harmadik beljebb feküdt, le kellett volna térdelni, hogy elérjék. Majd a következőre azt is – gondolták, s gyorsan becsukták az ajtót, hogy a bűz el ne áraszsa a lakást.

Csak órák múlva néztek be megint, kezükben egy kis karácsonyfagyertyával, amit a fáról emeltek le; a kávéfőző kicsapta a biztosítékot.

Elképedésükre a harmadik hullát fent az asztalon találták, megcsonkítva, félig lerágott fejjel. Tehát még élt az előbb, s azóta mászott oda. Sőt, vannak, amelyek túléltek a füstöt! Ez a fordulat otrombává tette a küzdelmet. Azt a tűnődő sajnálatot mérgezte meg, ami az egész műveletet végigkísérte, a cseréptől a kénrúdig. A sajnálat egyszerre bosszúsággá, dühvé változott bennük. De már nem határoztak semmi újat, este volt. Majd holnap.

A harmadik nőstény ezen az éjszakán érzékelte először, hogy mi az egyedüllét. Eddig csak meg-megfogyatkoztak, ami közömbös. Most ő volt az egyetlen egér a földön. S már nem bújt vissza a fészekbe. Kiült a drótháló mellé, az ablakperemre, és egész éjszaka ott ült. Reggel ott találták megfagyva.

Most már csak azt kellett megállapítani, hogy nincs-e több belőlük. S egy friss sajt darabot hagytak az asztalon. Ha lesz rajta rágszálásnyom, újabb kénrudat kell gyújtani; ha nem lesz, melegíthetik a szódás vizet.

Újév másnapján került sor a takarításra. Ekkor fedezték fel a fészket is. Nem akartak hinni a szemüknek: két lapátnyi rongy- és papírszemetet ráztak ki a ládarekeszből. Még egy vendégnek is megmutatták. Iszonyú. Ezek aztán jól felkészültek a telelésre! Itt akartak kölykezni. S az öt közül legalább három nőstény volt – legalább három!

Ez a téma napokig foglalkoztatta őket. Elképzelték, hogy mi történhetett volna. Még számításokat is végeztek. Nász után húsz-huszonegy napra hat-nyolc kölyköt szül a nőstény. És évente ötször-hatszor szül. Így egynek az utódai megközelítik a harmincat. És a hat-nyolc utódnak legalább a fele nőstény – és azok megint csak ugyanúgy... Nem is lehet végiggondolni, csak lerajzolni, mint a családfát. Aztán már rajzolni se lehet, csak absztrakt jegyekkel jelölni, számokkal, melyeknek mindegyike él, és még tovább osztódik. Geometriai progresszió.¹

Igen, ez az. Geometriai progresszió. S egyszerre, mint valami váratlan, talált kincssel, úgy dobálóztak ezzel a kifejezéssel. S vele a tiszta lelkiismeret egyensúlya is helyreállt, cáfolhatatlan matematikává finomult.

Forrás: Mészöly Miklós: Volt egyszer egy Közép-Európa, Magvető Kiadó, Budapest, 1989. 431-437.

VAGY

---

¹ Mértani haladvány vagy más néven mértani sorozat. Mértani sorozatoknak nevezzük azokat a sorozatokat, amelyekben (a másodiktól kezdve) bármelyik tag és az azt megelőző tag hányadosa állandó. (Pl. 3, 9, 27, 81...)

Összehasonlító elemzés

Hasonlítsa össze a két azonos című költeményt! Miként kapcsolódnak a művek a tavasz-motívum lírai hagyományához? Értelmezésében vizsgálja meg a két költemény hangnembeli, képalkotási és verstani-ritmikai sajátosságait is!

Tóth Árpád: Március	Áprily Lajos: Március
<p>A ritkás ágak zöldjén átveti A messzi nap a sűrű sugarat, Mint végtelen aranyosdronyt, egy égi Vezeték dús hálózatát, s a fák Zsonganak, mint sínmenti nyurga póznák, Ha rajtuk szárnyas, forró hír repül: A földnek a Tavasz telefonál...</p> <p>És reszket a liget, mint zsenge szüzlány, Feszül ezer kis lombkeble keményen, S a város, ez a bús, tüdőbeteg Gyári munkás is mozdul: karjait, A vézna gyárkérményeket kinyújtja, Beszipantja a távol illatot És mámoros, piros dalokba kezd.</p> <p>Ó, gyúlt világ! ó, drága március! Rügyek, szerelmek, forradalmak Évadja –, a villámló ablakokban Celzius-létráját riadva kússza Az izgatott, rab higanyszál: a vén, Hülő világnak újra láza van; Trilláz a fényben reszkető, magas Tűzfalak közt, mint furcsa és kemény Rigóhang, egy inas-száj szurtos füttye, S rekedt autótülök, biciklicsengés, Sikoltó sín, trappos paták alatt Az utcakő, gránit feleselése, Harang, rikkancsok, anda zongorák Skálája a politúros homályból S az emberi lélegzés halk zenéje Szédülten szaporázza ritmusát...</p> <p>Ó, most minden zugát e messzi gömbnek: Tág tengerek zöld inyú habtaréját, Folyók parallel partját, ifju erdők Testén az átnyilalló édes allét, A földeken a millió barázdát És minden városok sűrűn rakott Ragyogó ház-sorát valami vad vágy Feszíti szét, mint megszámlálhatatlan Gigászi fogsort, felvonagló ajkat, Hogy vélük a setét föld felrikoltsa Örök dacát a titkos végtelenbe: Ó, élet, élet, élet, Március!</p> <p>S konok trónusán reszket a Halál.</p> <p style="text-align: right;">(1919)</p>	<p>A nap tüze, látod, a fűrgé diákat a hegyre kicsalta: a csúcsra kiállt. Csengve, nevetve kibuggyan a kedve s egy ős evoét a fénybe kiált.</p> <p>Régi, kiszáradt tó vize árad, néma kutakban a víz kibuzog. Zeng a picinyke szénfejű cinke víg dithyrambusa: dactilusok.</p> <p>Selymit a barka már kitakarta, sárga virágját bontja a som. Fut, fut az áram a déli sugárban s hőkken a hó a hideg havason.</p> <p>Barna patakja napra kacagva a lomha Marosba csengve siet. Zeng a csatorna, zeng a hegy orma, s zeng – ugye zeng, ugye zeng a szived?</p> <p style="text-align: right;">(1923)</p> <p>Szómagyarázatok Tóth Árpád verséhez:</p> <p>anda: andalító (hangzású) parallel: párhuzamos allé: (erdei, parki) sétány</p> <p>Szómagyarázatok Áprily Lajos verséhez:</p> <p>evoé: ujjongó kiáltás dithyrambus: Dionüszosz, ógörög isten tiszteletére énekelt dal</p>

Forrás: *Tóth Árpád összegyűjtött versei és versfordításai*. Osiris. 2002. 147–148. *Áprily Lajos összes költeményei*. Osiris. 2006. 52-53.

		Maximális pontszám	Elért pontszám
I. Szövegértés		40	
II. Szövegalkotás	tartalmi minőség	20	
	szerkezet, felépítés	20	
	nyelvi minőség	20	
Levonások	Helyesírási hibák	Levonható: 15	
	Íráskép	Levonható: 3	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma		100	

_____
javító tanár

Dátum: .....

		Elért pontszám egész számra kerekítve	Programba beírt egész pontszám
I. Szövegértés			
II. Szövegalkotás	tartalmi minőség		
	szerkezet, felépítés		
	nyelvi minőség		
Levonások	helyesírási hibák		
	íráskép		

_____
javító tanár

_____
jegyző

Dátum: .....

Dátum: .....